

ANALIZA STATISTICĂ A SALARIULUI CA PRINCIPALA FORMĂ DE VENIT AL POPULAȚIEI ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Rina ȚURCAN, doctor în economie, IRIM

Iuliu ȚURCAN, doctor în economie, IRIM

Rezumat

Salariul constituie principala sursă de venit a populației în Republica Moldova, influențând în mod direct nivelul de trai al populației și asigurând creșterea economică a țării. În prezenta lucrare este examinată evoluția salariului mediu nominal în Republica Moldova, efectuându-se o analiză dinamică comparativă a nivelului de remunerare a muncii în sectorul real și în sectorul bugetar al economiei. Un accent deosebit este pus pe evidențierea activităților cu cel mai înalt și cel mai jos nivel de remunerare a muncii, deoarece această repartiție influențează în mod direct îndreptarea specialiștilor spre aceste domenii.

Cuvintele-cheie: salariul, sectorul real, sectorul bugetar, economia națională, creșterea economică.

STATISTICAL ANALYSIS OF THE SALARY AS MAIN SOURCE OF REVENUES FOR THE POPULATION OF REPUBLIC OF MOLDOVA

Rina ȚURCAN, IRIM

Iuliu ȚURCAN, IRIM

Abstract

Salary is the main source of income for the population in Moldova, directly influencing the level of living of the population and ensuring economic growth of the country. In this article is considered average nominal wage in Moldova, a dynamic analysis is performed comparative level of remuneration in the real sector and the public sector of the economy. Special emphasis is placed on highlighting activities with the highest and lowest level of remuneration, because this distribution as directly affects straightening specialists to these areas.

Keywords: salary, real sector, public sector, national economy, economical growth.

Introducere. Unul din factorii care influențează în mod direct creșterea economică și nivelul de trai al cetățenilor unei țări îl constituie venitul populației. Problema salariului a constituit o preocupare constantă a economiștilor începând cu școala clasică. Adam Smith și adepții săi enunță unele idei juste cu privire la salariu, menționând că din toate cele trei venituri, salariul este singurul venit bazat pe muncă. Salariul este un element esențial al contractului de muncă, reprezentând totalitatea drepturilor bănești cuvenite salariatului pentru munca prestată. Prin Convenția Organizației Internaționale a Muncii nr.95/1949 privind protecția salariului, salariul este: ”oricare ar fi denumirea sau modul de calcul, remunerarea sau câștigurile susceptibile de a fi evaluate în bani și stabilite prin acordul părților sau de către legislația națională, pe care cel care angajează le datorează unui lucrător în baza unui contract de muncă, scris sau verbal, fie pentru munca efectuată sau care urmează a fi efectuată, fie pentru serviciile prestate sau care urmează a fi prestate. Forța de muncă este considerată a fi o marfă, care se vinde și se cumpără pe baza unui preț, care nu este altceva decât salariul primit de

muncitor. Salariul mai este apreciat a fi suma plătită celui ce-și închiriază serviciile de muncă, suma care se formează pe baza acelorași principii care stau la temelia formării prețului la bunuri și servicii, în condițiile unei economii de piață.

Prezintă interes examinarea evoluției nivelului de retribuire a muncii în Republica Moldova, analizându-se comparativ nivelul de retribuire a muncii în sectorul real și bugetar al economiei și evidențiindu-se principalele domenii, în care se înregistrează cele mai înalte și cele mai reduse venituri salariale ale angajaților din țară.

Material și metoda aplicată. În teoria și practica economică, salariul ocupă un loc deosebit de important. La etapa actuală salariile reprezintă cea mai mare parte din veniturile populației. Termenul ca atare este de origine latină. Salariul era suma ce se plătea fiecărui soldat roman pentru cumpărarea sării. Soldatul era un om dependent și i se acorda salariul, în virtutea acestei dependențe, un om liber nu primea salariu. Termenul s-a păstrat în timp și a căpătat sensul devenit al unui om care este dependent de altul, fie juridic, fie economic. Salariul apare ca venit ce revine factorului muncă datorită participării nemijlocite la activitatea economică.

Salariul angajaților este nu pur și simplu prețul muncii, el reprezintă prețul închirierii forței de muncă, prețul serviciilor prestate de salariați [2, p.101]. Salariul are o dublă natură. Pentru firmă el este una din componentele costului de producție, iar pentru angajați – sursa principală de venit. Actualmente, atât în literatura de specialitate, cât și în practica diferitor firme din întreaga lume, se folosește o gamă foarte largă de termeni atunci când este vorba despre plata pentru munca prestată, și anume: recompensa personalului, salariul, retribuția muncii, remunerarea muncii, plata pentru munca prestată, premii, sporuri, compensații, bonusuri etc. [3, p.174].

Din punct de vedere statistic, salariul reprezintă drepturile în bani și în natură convenite salariaților pentru munca efectiv prestată (inclusiv pentru timpul lucrat suplimentar), potrivit formei de salarizare aplicate. Sporurile și indemnizațiile acordate ca procent din salariu sau în sume fixe, alte adaosuri la salarii potrivit legii, sumele plătite pentru timpul nelucrat (indemnizațiile pentru concediile de odihnă și de studii, zile de sărbătoare și alte zile libere, sumele plătite din fondul de salarii pentru concediile medicale), premiile, primele de vacanță și alte sume plătite din fondul de salarii potrivit prevederilor legislației în vigoare sau contractelor colective de muncă [4, p.146].

În condițiile economiei de piață, întreprinderile își aleg de sine stătător formele salarizării angajaților. Mărima salariului fiecărui angajat este stipulată în contractul individual de muncă încheiat între conducerea firmei și angajat [2, p.108]. Cu toate că salarizarea ține de politica internă a întreprinderii, ea trebuie efectuată în conformitate cu legislația în vigoare în domeniul salarizării. În Republica Moldova salarizarea este efectuată în corespundere cu cerințele Codului muncii și Legii salarizării nr. 847-XV din 14.02.2002. Principalul obiectiv al reglementării salarizării la nivel de stat este asigurarea de către stat a salariului minim garantat și crearea condițiilor pentru asigurarea creșterii salariului. Menținerea cuantumului salariului minim este obligatorie pentru toți agenții economici, indiferent de tipul de proprietate și forma organizatorico-juridică. Acest cuantum nu poate fi diminuat nici prin contractul colectiv de muncă, nici prin contractul individual de muncă. În așa fel statul asigură cetățenii încadrați în câmpul muncii cu un nivel de trai decent. Salariul reprezintă suma de bani pe care salariatul o

primește din partea firmei în care activează, în schimbul muncii prestate. Salariul de bază reflectă însăși valoarea muncii, și nu contribuția individuală a fiecărui angajat.

Câștigul salarial nominal brut cuprinde salariile, respectiv drepturile în bani și în natură convenite salariaților pentru munca efectiv prestată (inclusiv pentru timpul lucrat suplimentar) potrivit formei de salarizare aplicată, sporurile și indemnizațiile acordate ca procent din salariu sau în sume fixe, alte adaosuri la salarii potrivit legii, sumele plătite pentru timpul nelucrat (indemnizațiile pentru concediile de odihnă și studii, zile de sărbătoare și alte zile libere, sumele plătite din fondul de salarii pentru concediile medicale), premiile, primele de vacanță și alte sume plătite din fondul de salarii conform actelor normative sau contractelor colective de muncă, sumele plătite din profitul net și alte fonduri (inclusiv contravaloarea tichetelor de masă).

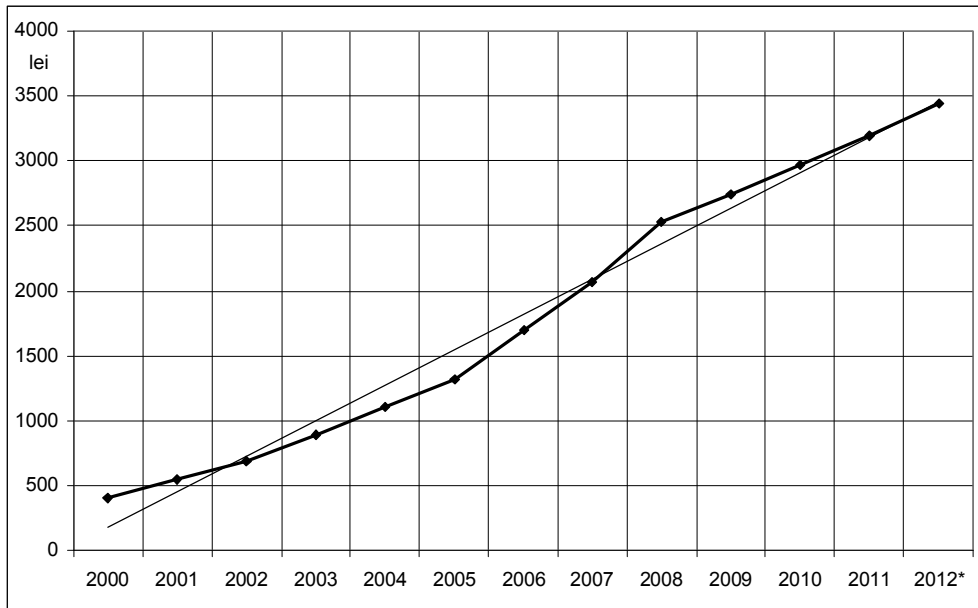
Câștigul salarial nominal net se obține prin scăderea din câștigul salarial nominal brut a impozitului, contribuției salariaților pentru asigurările sociale și medicale de stat obligatorii, defalcările sindicale.

Principalul factor care influențează mărimea salariului este caracterul privat sau public al întreprinderii. În așa fel, este influențată mărimea salariului prin reglementările existente la nivel de stat privind plata muncii. Un alt factor important care determină mărimea salariului este piața muncii unde acționează legea cererii și a ofertei [3, p. 175]. Astfel, în cazul când pe piața muncii nivelul șomajului este înalt se creează excedent de ofertă, contribuind la scăderea salariilor. La fel nu poate fi neglijată și influența prețului muncii pe plan internațional, care contribuie la migrarea personalului din țările cu nivelul plății muncii redus spre țările cu un nivel mai înalt.

Rezultate și discuții. Anticipat examinării detaliate a nivelului de retribuire a muncii în diferite domenii ale economiei naționale, se propune de a urmări evoluția salariului mediu în Republica Moldova. În cazul de față salariul mediu nominal reprezintă un indicator generalizator care cuprinde toate domeniile economiei naționale. Graficul 1 reflectă evoluția salariului mediu nominal în Republica Moldova în anii 2000-2012.

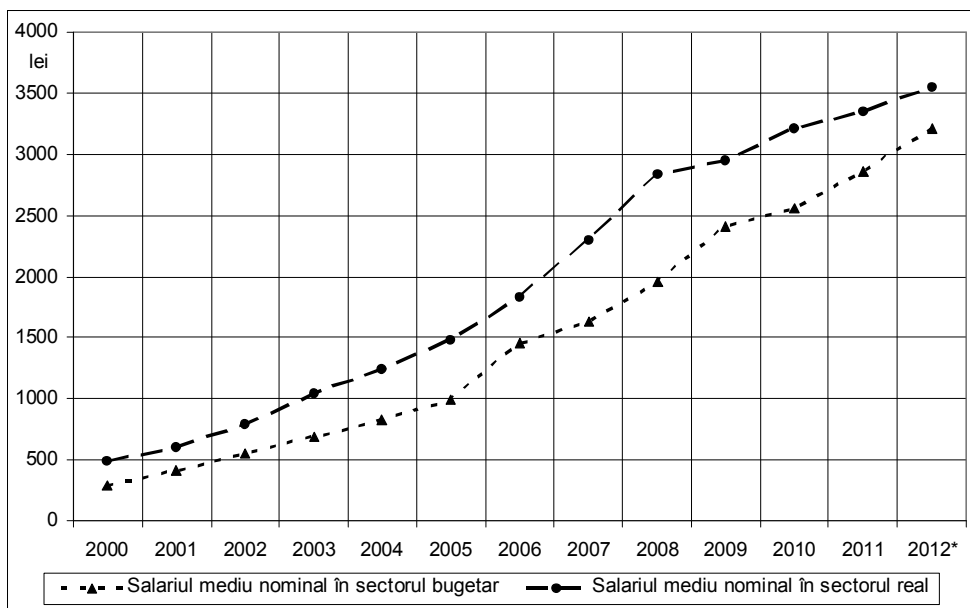
Salariul mediu nominal în Republica Moldova în anii 2000-2012 are o dinamică pozitivă, caracterizându-se printr-o creștere continuă. În așa fel, în perioada analizată salariul mediu nominal a crescut de la 407,9 lei în anul 2000 până la 3440,2 lei în anul 2012, ceea ce constituie o creștere de circa 8,43 lei. Ritmul mediu anual de creștere a salariului mediu nominal în Republica Moldova constituie 1,195 ori, adică anual salariul mediu nominal sporește cu circa 19,5%. Cel mai înalt ritm anual de creștere a salariului mediu nominal în Republica Moldova din perioada analizată a fost atins în anul 2001, constituind o creștere cu 33,3% în raport cu nivelul anului precedent. Cel mai redus ritm anual de creștere a salariului mediu nominal în Republica Moldova este constatat pe parcursul ultimelor patru ani, variind în limitele 7,4 – 8,6%. E de menționat că un ritm atât de modest de creștere a salariului mediu nominal în Republica Moldova pe parcursul ultimilor patru ani, lasă un impact negativ esențial în creșterea economică, deoarece nu permite nici acoperirea nivelului inflației. În așa fel, dacă de estimat evoluția salariului mediu real în Republica Moldova, atunci pe parcursul ultimilor ani, el înregistrează o dinamică negativă, astfel puterea de cumpărare a salariului fiind mai redusă, comparativ cu perioadele precedente.

Un interes deosebit prezintă analiza comparativă a evoluției salariului mediu nominal în sectoarele real și bugetar al economiei Republicii Moldova, dinamica respectivă fiind prezentată în graficul 2.

Graficul 1. Evoluția salariului mediu nominal în Republica Moldova, în anii 2000-2012

Sursa: Elaborat de autori în baza datelor prezentate www.statistica.md

Graficul 2. Evoluția comparativă a salariului mediu nominal în sectoarele real și bugetar a economiei Republicii Moldova, în anii 2000-2012

Sursa: Elaborat de autori în baza datelor prezentate www.statistica.md

Din graficul prezentat se observă că evoluția salariului mediu nominal atât în sectorul real, cât și în sectorul bugetar al economiei Republicii Moldova în perioada analizată are o tendință pozitivă, însă persistă și unele diferențe, și anume:

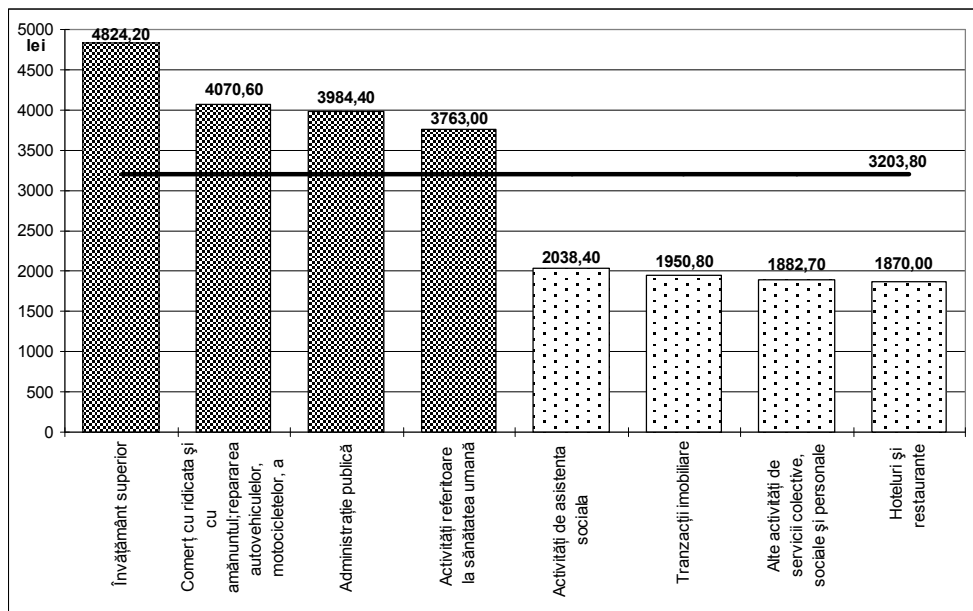
♦ Pe parcursul întregii perioade analizate salariul mediu nominal în sectorul real al economiei depășește salariul mediu nominal din sectorul bugetar, fenomen care este specific nu doar pentru economia Republicii Moldova, ci și pentru majoritatea țărilor din lume.

♦ Salariul mediu nominal în sectorul real al economiei are o evoluție mai lină, iar salariul mediu nominal în sectorul bugetar al economiei crește neuniform, ceea ce se explică cu sporiri nesistematice ale salariilor din sectorul bugetar.

♦ Raportul dintre salariul mediu nominal în sectorul real și salariul mediu nominal în sectorul bugetar variază considerabil pe parcursul perioadei analizate, având o tendință de diminuare. Astfel, dacă în anul 2000 salariul mediu nominal în sectorul real depășea cu 66,47% salariul mediu nominal din sectorul bugetar, atunci în anul 2012, această depășire constituie doar 10,66%. O diferență atât de modestă între salariile medii în sectoarele real și bugetar a economiei naționale, pune la dubii corectitudinea calculării și prezentării în rapoarte statistice a salariilor în sectorul real al economiei Republicii Moldova. În așa fel, cu timpul tot mai avantajoasă devine angajarea în cadrul instituțiilor din sectorul bugetar al Republicii Moldova.

În continuare se propune de a evidenția cele mai bine și cele mai slab remunerate ramuri din sectorul bugetar al economiei Republicii Moldova (graficul 3).

Cea mai bine remunerată activitate din sectorul bugetar al economiei Republicii

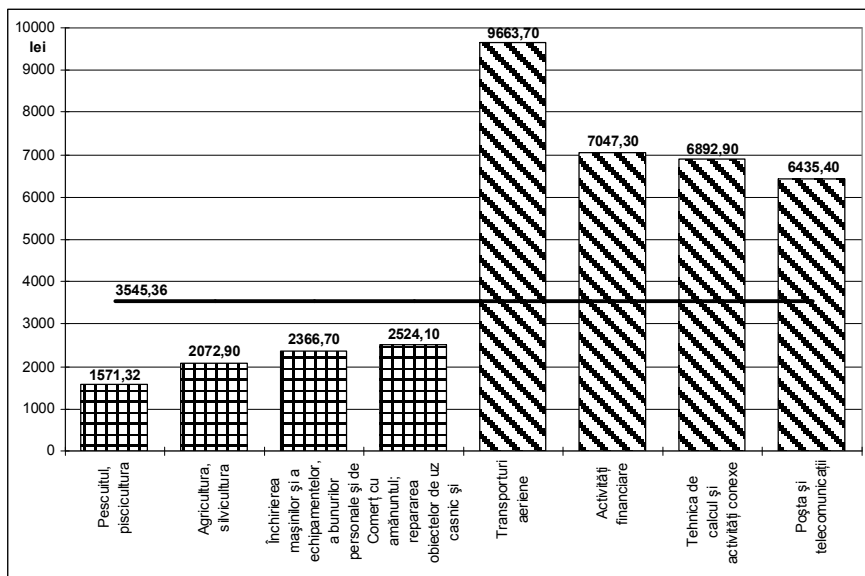
Graficul 3. Repartiția salariului mediu nominal pe tipuri de activități din sectorul bugetar al economiei Republicii Moldova în raport cu nivelul mediu din sectorul bugetar în anul 2012

Sursa: Elaborat de autori în baza datelor prezentate www.statistica.md

Moldova o constituie învățământul superior, care în anul 2012 înregistrează un salariul mediu de 4824,2 lei, ceea ce cu 50,6% depășește salariul mediu nominal în sectorul bugetar al economiei Republicii Moldova. Totodată, printre cele mai bine plătite activități în anul 2012 din sectorul bugetar al economiei Republicii Moldova se pot menționa: comerțul cu ridicata și cu amănuntul, repararea autovehiculelor, motocicletelor, a bunurilor casnice și personale, administrația publică, activități referitoare la sănătatea umană. Salariul mediu lunar în aceste activități variază în limitele 3763,0 – 4070,6 lei, ceea ce depășește salariul mediu nominal în sectorul bugetar al economiei Republicii Moldova cu circa 17,5 – 27,1%.

În sectorul bugetar al economiei Republicii Moldova persistă activități, nivelul de remunerare a cărora în anul 2012 este considerabil mai jos în raport cu nivelul mediu pe acest sector. În așa fel, cel mai redus nivel al remunerării muncii este înregistrat la hoteluri și restaurante, activitatea cărora se caracterizează printr-un salariu mediu lunar de 1870,0 lei, ceea ce e cu 41,6% mai puțin decât media pe sector. E de menționat că în hoteluri și restaurante de-facto veniturile angajaților sunt considerabil mai înalte datorită bacșișului obținut de la beneficiarii acestor servicii. Totodată, un nivel redus de remunerare a muncii din sectorul bugetar se constată la astfel de activități, precum ar fi activități de asistență socială, tranzacții imobiliare și alte activități de servicii colective, sociale și personale, care înregistrează un salariu mediu lunar de circa 1882,7-2038,4 lei, ceea ce reprezintă cu 36,4-41,2% mai puțin în raport cu salariul mediu nominal în sectorul bugetar al economiei Republicii Moldova în acest an.

O variație înaltă a salariilor lunare persistă și în sectorul real al economiei Republicii Moldova (graficul 4).

Graficul 4. Repartiția salariului mediu nominal pe tipuri de activități din sectorul real a economiei Republicii Moldova în raport cu nivelul mediu din sectorul bugetar în anul 2012

Sursa: Elaborat de autori în baza datelor prezentate www.statistica.md

Cel mai înalt nivel de remunerare a muncii a activităților din sectorul real al economiei Republicii Moldova în anul 2012 îl constituie transporturile aeriene, care în anul respectiv înregistrează un salariu mediu de 9663,7 lei, ceea ce de 2,7 ori depășește salariul mediu nominal în sectorul real al economiei Republicii Moldova. Totodată, printre cele mai bine plătite activități în anul 2012 din sectorul real al economiei Republicii Moldova se pot menționa: activități financiare cu un salariu mediu de 7047,3 lei, tehnica de calcul și activități conexe – 6892,9 lei, precum și activitatea în domeniul poștei și al telecomunicațiilor cu un salariu mediu lunar de 6435,4 lei. Amplitudinea variației salariilor medii pe tipuri de activități în sectorul real este considerabil mai înaltă, în raport cu nivelul acesteia în sectorul bugetar al economiei Republicii Moldova.

Totodată, în sectorul real, există și activități cu un nivel mediu de remunerare mult mai jos, chiar și în raport cu cele mai slab plătite activități din sectorul bugetar. Un exemplu de astfel de activități poate servi pescuitul, piscicultura care în anul 2012 a înregistrat un salariu mediu de circa 1571,3 lei, ceea ce este 2,3 ori mai puțin în raport cu salariu mediu din sectorul real. Un nivel redus de remunerare a muncii din sectorul real este specific și pentru astfel de activități, precum ar fi agricultura, silvicultura (2072,9 lei), închirierea mașinilor și a echipamentelor, a bunurilor personale și de uz casnic (2366,7 lei) și comerțului cu amănuntul, reparării obiectelor de uz casnic și personale (2524,1 lei).

După cum se cunoaște, un sistem eficient de salarizare se proiectează în baza unor principii, precum ar fi: salarizarea lucrătorilor este efectuată în funcție de cantitatea muncii depuse și nivelul de calificare profesională, în funcție de calitatea muncii, în funcție de condițiile de muncă, pentru munca egală se va plăti un salariu egal, confidențialitatea salariilor etc.[1, p.226]. De regulă unitățile economice atât din sectorul bugetar, cât și cele din sectorul real încearcă să aplice unele din aceste principii, dar respectarea acestora nu asigură în mod direct sporirea nivelului de remunerare a personalului, deoarece o influență considerabil mai înaltă o au astfel de factori, precum ar fi veniturile încasate și profiturile înregistrate de diverse activități. Reieșind din aceste considerente, nivelul salariului mediu nominal înregistrat în diferite activități ale sectorului real și cel nominal ale economiei Republicii Moldova are grad înalt de variație, caracterizându-se prin dispersie moderată.

Concluzii. Analiza efectuată în prezenta lucrare, permite de a concluziona următoarele momente importante, specifice nivelului de remunerare a muncii în economia Republicii Moldova:

- ◆ Salariului mediu nominal în Republica Moldova în anii 2000-2012 are o dinamică pozitivă, caracterizându-se printr-o creștere continuă. Salariul mediu nominal în sectorul real al economiei depășește salariul mediu nominal din sectorul bugetar.

- ◆ Amplitudinea variației salariilor medii pe tipuri de activități în sectorul real este considerabil mai înaltă, în raport cu nivelul acesteia în sectorul bugetar al economiei Republicii Moldova.

- ◆ Salariile acordate în sectorul bugetar și cel real al economiei Republicii Moldova sunt incompetente în raport cu nivelul de retribuire a muncii în țările dezvoltate, ceea ce condiționează migrarea forței de muncă.

- ◆ Diferența atât de înaltă a nivelului de retribuire a muncii în diferite activități condiționează în mod direct fluxul specialiștilor doritori de a obține studii în aceste domenii bine remunerate.

◆ Tot mai necesară devine intervenția statului pentru redresarea unor activități importante economiei naționale pentru a permite ridicarea nivelului de retribuire a muncii și ale spori rezultatele economico-financiare în ansamblu ale acestor activități.

Referințe bibliografice

1. **Bugaian L. (coordonator)**, *Antreprenoriat: dezvoltarea afacerii*. – Chișinău: Editura Levița Angela, 2010, - 344 p.

2. **Cionăi N., Blaj I.**, *Economia firmelor contemporane*. – Chișinău: Editura Prut Internațional, 2003, - 311 p.

3. **Gheorghică M.**, *Economia întreprinderii industriale*. – Chișinău: Editura Cuvântul-ABC, 2011, - 280 p.

4. **Zaharia O., Danciu A., Roman M.**, *Statistica întreprinderii*. – Chișinău: Editura ASE, 2005, - 426 p.

5. www.statistica.md, vizitat la 10 decembrie 2012

Prezentat la 20 decembrie 2012